

Lidija Gajski
LIJEKOVI ILI PRIČA O OBMANI
Pergamena d.o.o., Zagreb, 2009.

Nedavno je u izdanju Pergamene objavljena knjiga autorice Lidije Gajski pod naslovom „Lijekovi ili priča o obmani“. Knjiga pripada biblioteci razorne kritike moderne medicine i njezinog „divljeg braka“ s farmaceutskom industrijom. Autorica „bez dlake na jeziku“ proziva one liječnike, farmaceute, znanstvenike, političare i novinare koji sudjeluju u sustavnoj transformaciji medicine u tržišno i institucionalno nasilje nad ljudskim zdravljem. Mnogi akteri i suradnici, uključeni na projektu pretvorbe medicine u industriju zdravlja, lako će se prepoznati u knjizi; naravno, ne imenom i prezimenom, već svojim djelom i „rezultatima rada“.

Knjiga je originalna „domaća“ dijagnoza patologije zdravstvenog sustava i pripada klubu poznatih svjetskih uspješnica koje su na sličan način secirale bolesno tkivo moderne medicine: „Medicinska nemeza“ Ivana Illicha, „Istina o farmaceutskim kompanijama“ Marcie Angell, „Prodavanje bolesti“ Raya Moynihana, „Inovatori bolesti“ Jörga Blecha, „Industrija raka“ Ralpa Mossa... Autori koji potpisuju navedene knjige nisu pripadnici „alternative“, niti marginalci, već vrlo cijenjeni mislioci (I. Illich), dio su medicinsko-znanstvenog establišmenta (M. Angell) ili pak vrsni poznavaoči američke (R. Moss), australске (R. Moynihan), odnosno njemačke (J. Blech) „medicine iznutra“. Stoga ne iznenađuje što sve nabrojane knjige završile na tržištu kao vrhunski „bestselleri“.

No, za razliku od anglosaksonskih verzija, koje tematski ostaju zarobljene unutar zadanog okvira slobodnog tržišta, knjiga Li-

dije Gajski pristupa problemu zdravstva, i posebno farmakoterapije, mnogo šire i dublje. Knjiga otkriva važnost kulture cjelokupnog pristupa. Problem medikalizacije društva autorica stavlja u mrežu odnosa znanosti, javnosti, industrije i politike. Taj pristup je interdisciplinaran, te knjiga s pravom pripada biblioteci „Bioetika“.

Osnovni lajtmotiv ove knjige sadržan je u njezinom podnaslovu - „zašto raste potrošnja lijekova i kako je zaustaviti“. Autorica je s pravom zabrinuta i za državni budžet i za zdravlje nacije. Udio zdravstvene potrošnje u bruto domaćem proizvodu (BDP) iznosi gotovo 10 posto, od čega se svaka peta kuna troši na lijekove. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, između 2001. i 2005. godine broj recepata za lijekove u Hrvatskoj povećao se s 29 na 35 milijuna godišnje! No, taj porast broja recepata ne govori o brizi liječnika za zdravlje ljudi, već je u službi medikalizacije društva i profita farmaceutskih kompanija. Farmakoterapija naše nacije „proždire“ gotovo 7 milijardi kuna iz hrvatskoga proračuna! Radi se uglavnom o kupovanju uvozne „robe“, odnosno lijekova stranih kompanija. Budući su mnogi lijekovi upitne vrijednosti i djelotvornosti, uvoz takvih farmaceutskih proizvoda predstavlja rasipanje novaca i zdravog razuma.

Prema riječima autorice „tema ove knjige su lijekovi“. Za neke čitatelje priča o lijekovima bit će „hladan tuš“, za druge, pak, bit će „šok-terapija“. Gajski otvara knjigu rušenjem mita o djelotvornosti mnogih modernih lijekova. Ti lijekovi su neefikasni, neisplativi, odnosno preskupi, a mnogi imaju štetne, pa i fatalne nuspojave. Iako svojim obilježjima odgovaraju defektnim izumima, pojavili su se na tržištu zdrav-

lja uz asistenciju znanosti i struke. Mnogi lijekovi, posebno oni namijenjeni primarnoj prevenciji kardiovaskularnih bolesti, jednostavno su nepotrebni. Takvi lijekovi pripadaju rastućem arsenalu nepotrebnih proizvoda (aditivi u hrani, pesticidi, različiti materijali, kozmetički preparati...) kojima ljudi zatrpavaju svoj svakodnevni prostor i okoliš. Radi se o nasilju suvišnoga, koje je, u slučaju lijekova, posljedica ljudske pohlepe i sveopće potjere za zdravljem.

U svakom slučaju, radi se o djelu koje predstavlja na dokazima utemeljenu kritiku moderne medicine, posebno moderne farmakoterapije koja je lijek pretvorila u sirovu tržišnu robu. Funkcija lijeka na tržištu je profit, a medicina postaje ekonomska djelatnost. Proizvođači lijekova bave se uglavnom marketingom, a mnogo manje razvojem i istraživanjem. Robu, odnosno lijek, najvažnije je prodati. Stoga farmaceutske kompanije ne razvijaju niti proizvode lijekove potrebne siromašnim zemljama Trećeg svijeta. Zdravi ljudi zapadnih zemalja ciljani su populacija potrošača lijekova. Ukoliko svoje zdravlje „otkriju“ (uz asistenciju farmaceutskog i medicinskog marketinga) kao zdravstveni rizik, postat će vjerni i doživotni konzumenti pilula i tableta.

Knjiga „Lijekovi ili priča o obmani“ je svojevrsan „antirecesijski“ vodič s detaljnim uputama kako smanjiti potrošnju lijekova. Poruka knjige je uvjerljiva, „pojačana“ je s 949 literaturnih navoda i utemeljena na kliničkom iskustvu autorice. Obvezna je lektira za medicinske stručnjake i liječnike, ali i za novinare i političare koji su odgovorni za zdravstvenu politiku naše zemlje. Konačno, knjiga je dobar obiteljski savjetnik za „spašavanje“ kućnog budžeta

razumnom potrošnjom lijekova. Knjigom neće biti zadovoljni ljudi uvozničkog lobija i oni koji zbog uspješne prodaje skupih lijekova „konzumiraju“ provizije ili safarizlete.

Valerije Vrček

Šime Pilić (ur.)

OBRAZOVANJE U KONTEKSTU TRANZICIJE

Biblioteka Školskog vjesnika, Split,
2008., 346 str.

Zbornik *Obrazovanje u kontekstu tranzicije* na jednom mjestu objedinjuje znanstvene radove iz područja sociologije obrazovanja publicirane u domaćoj stručnoj periodici u razdoblju od 1991. do 2008. godine. Riječ je o 15 članaka koje je napisalo šesnaestero renomiranih sociologa/inja koji/e se duži niz godina bave tematikom obrazovanja i školstva. Radovi uvršteni u zbornik razlikuju se s obzirom na teorijska polazišta i metodološke pristupe. Raznovrsnost pristupa ogleda se u različitim akcentuacijama pojedinih aspekata tematike obrazovanja u uvjetima društvene tranzicije tijekom posljednja dva desetljeća. Iako je naglasak stavljen na problematiziranje obrazovanja u uvjetima društvene tranzicije hrvatskog društva, pojedini autori u obzir uzimaju i širi europski i globalni kontekst. Pored toga, razmatranje obrazovanja u tranzicijskom kontekstu neizostavno podrazumijeva i osvrt na naslijeđe prethodnog društvenog uređenja ali i anticipiranje buduće razvojne perspektive obrazovanja.

Zbornik je koncipiran u četiri sadržajno tematske cjeline: *Teorijske perspektive*